

We halen de mosterd bij ...

- Begeleidingstraject samen met ISB naar 19 bruggenbouwprojecten tussen sport, jeugdwerk en gezinnen in armoede.
<https://demos.be/programmas/traject-bruggen-bouwen>
- Artikelenreeks 'sport en armoede'
<https://demos.be/blog/artikelenreeks-sport-en-armoede>
- Begeleidingstraject 'Verbinding in de vrije tijd' met daaraan gekoppeld vormingstraject
<https://demos.be/kenniscentrum/publicatie/verbindingen-in-de-vrije-tijd-netwerken-tussen-jeugdwerk-en-gezinnen-in>

Ook kinderen en jongeren in
armoede willen sporten en
bewegen.

Hun ouders staan positief
tegenover sport:

Het is goed voor je lichaam
Je kan negatieve energie kwijt
Je kan je leefwereld verbreden
Je gaat je beter in je vel voelen

Hoe de kloof tussen beiden overbruggen?

Sportaanbieders laten/leren
graag kinderen en jongeren
sporten.

De meeste aanbieders staan
ervoor open om kinderen en
jongeren in armoede te
verwelkomen.

Ze zijn bereid om hiervoor
extra inspanningen te doen.

Mensen die in armoede geboren zijn en/of nieuw zijn in ons land hebben weinig ervaring met het verenigingsleven. Ze hebben geen (volledig) beeld van wat er allemaal komt kijken bij deelname aan het verenigingsleven.

Ze kijken fundamenteel anders naar de wereld. De [chronische stress](#) vernauwt de blik. Participeren betekent voortdurend [risico's afwegen](#) en 'keuzes' moeten maken.

Hun netwerk raakt niet of nauwelijks aan het netwerk van sportaanbieders.

Hierdoor verhoogt de kans dat:

- ze moeilijk aan sporten toekomen
- ze de weg niet vinden naar het aanbod
- ze niet aansluiten om risico te vermijden
- ze afhaken bij onverwachte tegenslagen of misverstanden of omwille van de sociale druk

Hoezo, kloof?

De meeste sportaanbieders leven zelf niet in armoede en hebben hier ook geen directe ervaring mee.

Ze weten niet echt wat het betekent om in armoede te leven. Ze kijken fundamenteel anders naar de wereld. Hun blik is positief, vanuit keuze, controle en vertrouwen.

Hun netwerk raakt niet of nauwelijks aan het netwerk van mensen in armoede.

Hierdoor verhoogt de kans dat :

- ze niet voldoende maatregelen nemen
- ze niet de juiste maatregelen nemen
- ze niet het nodige begrip kunnen opbrengen
- ze niet geloofwaardig/betrouwbaar overkomen
- de maatregelen de mensen in armoede niet bereiken

De kloof overbruggen

“Vaak wordt nog bijna uitsluitend ingezet op het voorzien van kortingen en soms ook op het verbeteren van communicatie over het aanbod. Wanneer mensen in armoede dan toch niet deelnemen, wordt de conclusie al snel getrokken dat mensen ‘geen interesse hebben’. Beleidsmaatregelen kunnen echter enkel effectief zijn als ze rekening houden met de complexiteit van armoede en inzetten op de verschillende mechanismen die spelen, wat tot op heden onvoldoende gebeurt.

Door de dynamiek van onzekerheid, gevoelens van minderwaardigheid en schaamte, waar heel wat mensen in armoede mee kampen (maar niet iedereen), vergt het bereiken van mensen in armoede soms ook meer investering (bijvoorbeeld herhaaldelijk uitnodigen). Maar ‘een extra zetje’ nodig hebben, staat niet gelijk aan geen interesse hebben.”

Hanne Vandermeersch

<https://demos.be/kenniscentrum/artikel/hoe-sport-mensen-in-armoede-uitsluit-en-wat-we-daartegen-kunnen-doen>

De kloof overbruggen

Het is gelukkig wel niet onmogelijk om de kloof te overbruggen.

Wel is het zo dat dit zelden lukt op eigen kracht.

Je kan het als organisatie of als individu zelden alleen.

Er is nood aan een kader, bemiddeling, ondersteuning, opvolging ...

In het begeleidingstraject onderscheiden we vier strategieën die lokale besturen samen met sportaanbieders kunnen hanteren.

- 1. Outreachend werken en bottom-up werken**
- 2. Individuele toeleiding**
- 3. Verenigingsondersteuning**
- 4. Samenwerking en netwerkvorming**

Toegegeven, dit is vrij arbeidsintensief. Zelden komen alle strategieën (even sterk) naar voor binnen een en dezelfde praktijk. Wel menen we dat de combinatie van deze strategieën een effectief en een duurzaam resultaat kan opleveren.

Outreachend werken en bottom-up werken

1. Outreachend en bottom-up werken

Een eerste, succesvolle strategie is een sportaanbod organiseren op de plaatsen waar kinderen en jongeren in armoede zich bevinden: na school op school, op pleintjes, in verenigingen waar ze zich goed voelen ...

Moeilijk bereikbare doelgroepen bestaan niet. Als je toenadering zoekt tot bepaalde doelgroepen en langsgaat bij de organisaties die ze zelf oprichten of waar ze zich welkom voelen, dan word je in de regel open en gastvrij ontvangen. Soms zijn er mensen die hun stekels opzetten of testen of je het wel goed meent. Maar als je op een authentieke manier contact legt, laten ook zij hun wantrouwen varen.

In een vertrouwde context werken, verlaagt een aantal sociale drempels: je weet dan dat de anderen in het zelfde schuitje zitten, je hoeft je niet te schamen, je denkt minder 'dit is niet voor mensen zoals ik'. Maar ook organisatorische drempels worden zo aangepakt (kostprijs, onverwachte kosten, vervoer ...).

1. Outreachend en bottom-up werken

Een tweede element van deze strategie is dat (oudere) jongeren in armoede zelf een sportaanbod mee opzetten en organiseren. Niet alleen is dit sterk empowerend voor de jongeren zelf, ze leggen vanuit hun eigen ervaringen ook bepaalde accenten in de organisatie van het sportaanbod:

- Ze weten dat de **relatie** voor sommige jongeren primeert op het aanbod en zetten hier eerst en intens op in. Ze bouwen sneller en makkelijker een vertrouwdsband op omdat ze leven/opgroeiden in herkenbare omstandigheden.
- Ze nemen bewust een aantal **organisatorische drempels** weg.
- Ze plaatsen de sportcontext sneller en meer in relatie tot de levensomstandigheden van de deelnemers en slaan **bruggen met andere levensdomeinen** (onderwijs, welzijn, tewerkstelling ...). Ze bouwen hiertoe expliciet een **partnernetwerk** uit. Er ontstaat een grotere nood aan en een meer belangrijke rol voor professionals.

1. Outreachend en bottom-up werken

Door outreachend te werken en bottom-up te werken, geef je kinderen en jongeren in armoede meer kans om te sporten, maar je dicht wel niet de kloof met de bestaande sportaanbieders. Iedereen blijft zo in zijn eigen cirkel.

En nee, sportparticipatie in een laagdrempelig initiatief leidt niet vanzelf naar sportparticipatie in een hoogdrempelig initiatief. Er zijn zeker individuele 'succesverhalen', maar er is geen breed bewijs voor de doorstroom'droom'.

Volgens sommigen werk je op deze manier segregatie in de hand. Vraag is: zouden deze kinderen en jongeren dan wel sporten als het specifieke aanbod niet zou bestaan? Als dat niet het geval is, dan heb je eigenlijk onzichtbare segregatie vervangen door zichtbare segregatie.

Ook lijkt het alsof de participatie aan het ene aanbod, participatie aan ander aanbod in de weg staat. Dat klopt niet. Kinderen en jongeren kunnen verschillende hobby's bij verschillende organisaties combineren en genieten hier ook van. Wat 'bijzonder' is voor ons, is voor hen 'gewoon' en omgekeerd.

1. Outreachend en bottom-up werken

Toch blijft het meer dan wenselijk om in te zetten op inclusieve sportbeoefening:

- Hoe meer kans op sport, hoe beter. Het is praktisch ook gewoon onmogelijk om alle sporttakken apart aan te bieden, en al zeker niet in alle gemeenten.
- Ook kinderen en jongeren in armoede zijn op zoek naar sportieve uitdagingen en sporttechnische ondersteuning. Die vinden ze niet altijd of maar tot op zekere hoogte in bepaalde organisaties en/of circuits.
- Een aparte benadering is niet altijd nodig en wordt als kunstmatig ervaren.
- De kwaliteit van het sportaanbod gaat erop vooruit als drempels worden verlaagd, en dat niet alleen voor mensen in armoede.
- Sport heeft een verbindende rol in de samenleving en kan kinderen en jongeren die opgroeien in verschillende levensomstandigheden met elkaar in contact brengen en het onderling begrip en solidariteit versterken.
- Kinderen en jongeren in armoede kunnen deugd hebben van contexten waar de armoede naar de achtergrond verdwijnt en hun talenten en competenties op de voorgrond komen.

Individuele toeleiding

2. Individuele toeleiding

Lokale besturen en organisaties zetten steeds meer in op brugfiguren, bruggenbouwers, bemiddelaars, toeleiders ... Organisaties werken ook meer met buddy's, vertrouwensfiguren, meters en peters, aanspreekpersonen ...

Brugfiguren zijn vooral over professionals, maar sommigen werken ook met vrijwilligers. → Zie bijvoorbeeld: de [Talentcoaches](#) in Genk.

Wat doen bruggenbouwers?

- Contacten leggen
- Informeren
- Verbinden met een aanbod
 - toeleiden naar het bestaande aanbod
 - outreach: een bestaand aanbod naar de jongeren brengen
 - nieuw aanbod creëren samen met (rondhangende) jongeren
 - ontmoeting opzetten tussen (rondhangende) jongeren en andere jongeren, buurtbewoners, instanties
- Actoren rechtstreeks met elkaar in contact brengen
- Netwerken en samenwerkingsverbanden opstarten
- Signaalfunctie opnemen naar het beleid (organisatie en overheid)

2. Individuele toeleiding

Meer lezen?

Ondersteuning en publicaties van Demos

- <https://demos.be/programmas/traject-bruggen-bouwen>
- <https://demos.be/kenniscentrum/document/verbinding-in-de-vrije-tijd-netwerken-tussen-jeugdwerk-en-gezinnen-in-armoede>

Praktijkvoorbeeld en onderzoek uit Leuven

- www.overbruggen.be

Praktijkvoorbeeld uit Gent

- <https://demos.be/blog/boeiende-docu-over-gentse-brugfiguren>
- <https://stad.gent/onderwijscentrum-gent/onderwijscentrum-gent-algemeen/evenementen/20-jaar-brugfiguren-wij-slaan-de-brug>

Praktijkvoorbeeld uit Antwerpen

- <https://www.antwerpen.be/nl/overzicht/netwerk-vrijetijdsparticipatie-antwerpen/vrijetijdsbemiddelaars-5>

Praktijkvoorbeeld uit een landelijke omgeving

- <https://www.samenlevingsopbouwvvl.be/websites/1/uploads/image/brugfiguren/brugfiguren-praktijkboek.pdf>

Verenigingsondersteuning

3. Verenigingsondersteuning

Idealiter gaan individuele toeleiding en verenigingsondersteuning hand in hand.

Werken aan toegankelijkheid vergt een evenwichtsoefening tussen interne processen en processen naar externe partners

Zonder interne processen loop je het risico dat je organisatie niet klaar is om kinderen en jongeren in armoede te verwelkomen, met misschien negatieve gevolgen voor je eigen werking en voor de kinderen en jongeren die je wil bereiken.

Zo is het belangrijk om een lesgever te voorzien die naast de sporttechnische competenties ook bewust ervoor zorgt dat mensen zich op hun gemak en welkom voelen. Op die manier kan je ook onzekerheden wegnemen via de lesgever; voldoende begeleiding bieden, transparant communiceren, een aanbod op maat aanbieden ...

3. Verenigingsondersteuning

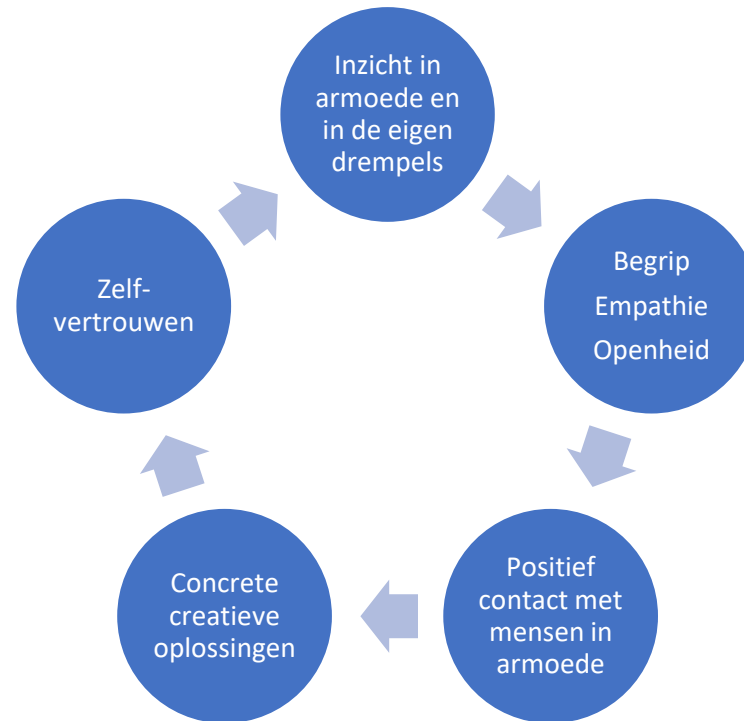
Twee factoren verklaren waarom mensen soms niet gemotiveerd zijn om vanuit sport op armoede in te zetten:

- De **onzichtbaarheid van armoede**: men gaat er vanuit dat armoede wel een probleem vormt in grote gemeenten, maar zich in de eigen gemeente maar weinig stelt, terwijl de realiteit vaak anders is. Armoede blijft vaak achter gesloten deuren.
- Je kan werken met **cijfers en statistieken**
<https://www.vlaanderen.be/nl/gemeenten-en-provincies/organisatie-en-werking-van-gemeenten-en-provincies/cijfers-en-statistieken-over-gemeenten>
<https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoeksgroep/oases/jaarboek-armoede-oases/armoedecijfers/>
<http://www.statistiekvlaanderen.be/monitor-lokale-inburgering-en-integratie>
 - Je kan **organisaties of (ervarings)deskundigen uitnodigen** om hun verhaal te brengen. Mogelijks kan je hiertoe je netwerk uitbreiden met andere gemeentelijke diensten (OCMW, integratie, welzijn, sport, cultuur,...) en/of met middenveld-organisaties, zelforganisaties, vrijwilligerswerkingen, armoedeverenigingen ... Je kan ook praktijkbezoeken afleggen of een wandeling maken door een wijk.
 - Je kan meewerken aan of opdracht geven tot meer systematisch **onderzoek/analyse**

3. Verenigingsondersteuning

Twee factoren verklaren waarom mensen soms niet gemotiveerd zijn om vanuit sport op armoede in te zetten:

- Het **gebrek aan kennis en expertise** is een tweede probleem. Nog meer inzetten op de vorming van huidige en toekomstige sportverantwoordelijken (zowel beleidsmakers als sportaanbieders) op vlak van armoede is een must.

3. Verenigingsondersteuning

Twee factoren verklaren waarom mensen soms niet gemotiveerd zijn om vanuit sport op armoede in te zetten:

→ Het **gebrek aan kennis en expertise** is een tweede probleem.

- **Gespecialiseerde (vormings)organisaties:**

[Netwerk tegen Armoede](#), [Welzijnsschakels](#), [Cedes vzw](#), [Bind-kracht vzw](#), [TAO Armoede](#)

- **Werkvormen** (zie: <http://www.armoede-in-zicht.be>)

- Ervaringsgerichte werkvormen (informatieve spelen)
- [Armoe troef](#) (Welzijnszorg), [Uit de boot](#) ('t Lampeke), [Uitgespeeld](#) (De Aanstokerij)
- Opgeleide ervaringsdeskundigen
- Films en documentaires
- Zelfanalyse (bijvoorbeeld: [drempelmeter](#))

- **Bronnen:**

- <https://demos.be/kenniscentrum/dossier/dossier-bij-het-vormingsmoment-sport-armoede>
- https://kics.sport.vlaanderen/doelgroepen/Gedeelde%20%20documenten/Doelgroepen%20algemeen/151015_DynamoBrochure_Een_OPEN_sportclub.pdf
- <http://laagdrempeligesportclub.be>

3. Verenigingsondersteuning

Hoe trek je verenigingen over de streep om zich te laten vormen en ondersteunen?

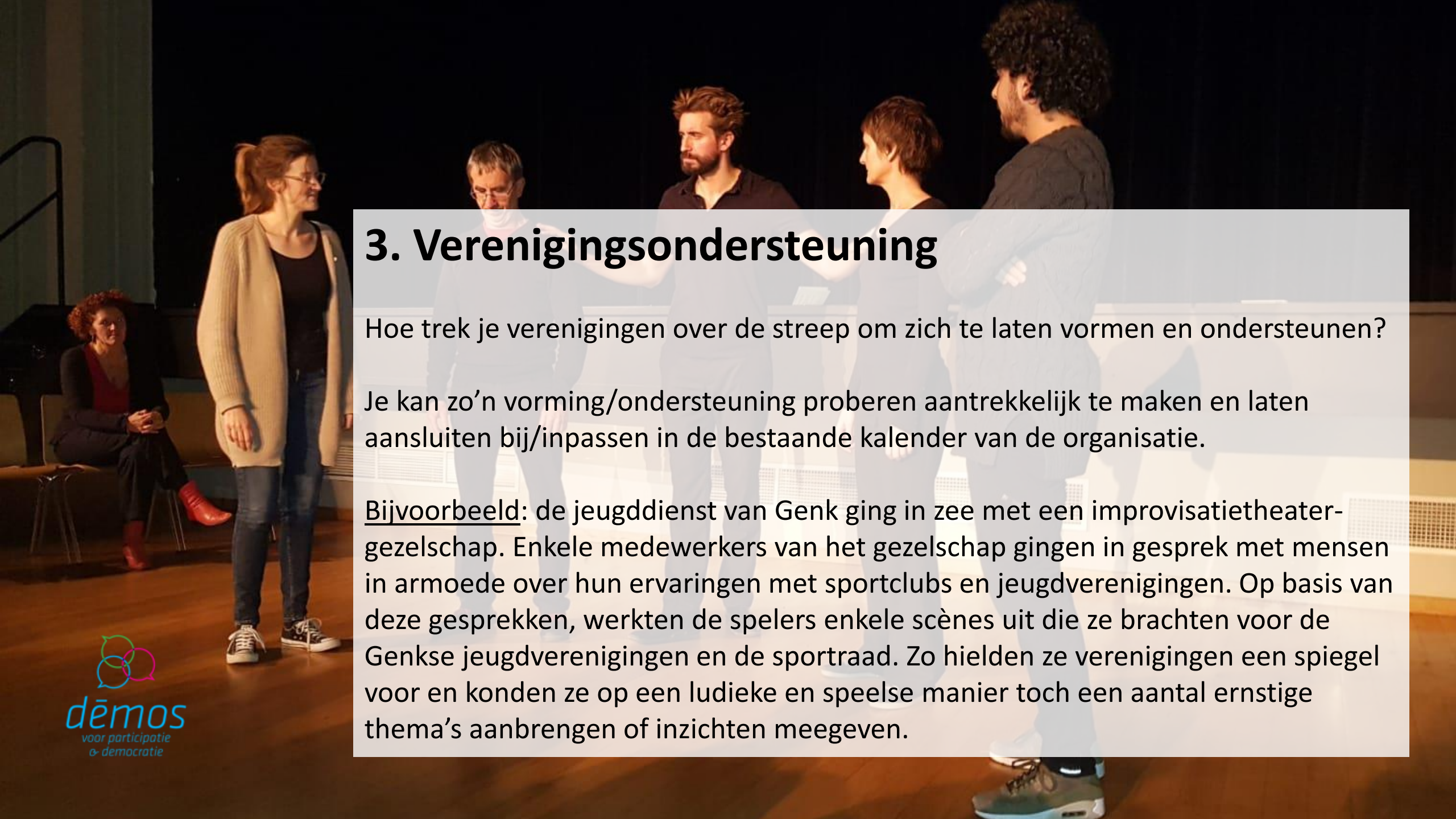
Zie: <https://demos.be/kenniscentrum/dossier/dossier-praktijktafel-draagvlak-rond-armoede>

Soms wordt er gewerkt met een engagementsverklaring

Bijvoorbeeld: VRIJE TIJD VOOR IEDEREEN in Duffel:

De clubs en verenigingen in engageerden zich om:

1. Een contactpersoon aan te stellen voor de sociale partners
2. Nieuwe deelnemers persoonlijk te onthalen
3. 80% korting op het lidgeld te geven aan leden met recht op verhoogde tegemoetkoming
4. Aandacht te hebben voor materiële, financiële en andere drempels van leden
5. Nieuwe leden op te volgen
6. Gespreide betalingen mogelijk te maken
7. Minstens één gratis initiatie of proefles aan te bieden
8. Actief door te verwijzen naar het aanbod van de sociale dienst

A background image showing a theater performance on a stage. Five people are visible: a woman in a light-colored cardigan and jeans stands on the left, looking towards the center. Behind her, a man with glasses and a beard is partially visible. In the center, a man with a beard and dark shirt is looking towards the right. To his right, a woman with short dark hair is seen in profile, looking towards the right. On the far right, a man with curly hair and a beard is seen in profile, looking towards the center. A woman with curly hair is sitting on a bench on the far left. The stage is lit with warm, focused lights.

3. Verenigingsondersteuning

Hoe trek je verenigingen over de streep om zich te laten vormen en ondersteunen?

Je kan zo'n vorming/ondersteuning proberen aantrekkelijk te maken en laten aansluiten bij/inpassen in de bestaande kalender van de organisatie.

Bijvoorbeeld: de jeugddienst van Genk ging in zee met een improvisatietheater-gezelschap. Enkele medewerkers van het gezelschap gingen in gesprek met mensen in armoede over hun ervaringen met sportclubs en jeugdverenigingen. Op basis van deze gesprekken, werkten de spelers enkele scènes uit die ze brachten voor de Genkse jeugdverenigingen en de sportraad. Zo hielden ze verenigingen een spiegel voor en konden ze op een ludieke en speelse manier toch een aantal ernstige thema's aanbrengen of inzichten meegeven.

Samen werken en netwerkvorming

4. Samenwerking en netwerkvorming

Samenwerken biedt veel voordelen voor sportorganisaties en sportdiensten:

- De **complexiteit van probleem** zorgt ervoor dat geen enkele dienst of organisatie dit probleem op z'n eentje kan aanpakken.
- Partners kunnen naar jou **doorverwijzen/toeleiden**, op hun beurt kunnen sportaanbieders mensen in armoede doorverwijzen naar gespecialiseerde ondersteuning.
- Je krijgt een **beter zicht op de leefwereld**, de vragen en de noden van de kinderen en jongeren.
- Je kan **advies en steun** vragen. Externe partners houden je scherp, wijzen op blinde vlekken, helpen om engagementen na te komen.
- Je **versterkt mee het draagvlak** van mensen die oplossingen aanreiken en hulpbronnen inbrengen en maakt hier ook mee gebruik van.

Ook beleidsmatig sluit dit aan bij het idee van de **netwerkgemeente** waarbij overheid, burgers en organisaties samen werken om complexe vraagstukken aan te pakken.

4. Samenwerking en netwerkvorming

Toch worden veel netwerken bevolkt door professionals.

Het blijkt moeilijk om mensen in armoede rechtstreeks te laten participeren aan deze professionele netwerken. Ook sportaanbieders zal je bijna nooit aan de tafel aantreffen. Ook blijkt het erg moeilijk om mensen in armoede en sportaanbieders rechtstreeks met elkaar in contact te brengen of de netwerken rond de beide met elkaar te verbinden. Het blijven twee aparte werelden.

Veel van de drempels lopen gelijk voor beide:

- Schrik voor het onbekende
- Andere zorgen aan hun hoofd, andere prioriteiten, met zoveel bezig
- Beperkte draagkracht om er iets extra bij te nemen
- Zichzelf niet bekwaam voelen
- Niet goed weten hoe je contact legt
- De 'andere' moet maar meer moeite doen
- ...

en maken het moeilijk om elkaar te vinden.

4. Samenwerking en netwerkvorming

Opgeven dan maar? Dat nu ook niet.

- Veel goede wil en interesse langs beide kanten
- Opletten met veralgemenen: grote diversiteit, zowel bij mensen in armoede als bij jeugdwerkorganisaties
- Verschillen niet onderschatten maar ook niet overschatten
- In de concrete omgeving rond de jeugdorganisatie liggen bruikbare kansen
- Er bestaan positieve voorbeelden

Wat kan je doen?

- Laagdrempelige ontmoeting en dialoog opzetten
- Elkaar beter leren kennen (jobshadowing, alternatieve werkvormen ...)
- Samen concrete dingen doen, elk vanuit zijn sterkte
- Samen thema's aankaarten bij het bestuur, problemen aankaarten ...

Welke inspanningen mogen we verwachten van sportaanbieders?

“Sportclubs zijn een belangrijke sportaanbieder, maar zitten in een moeilijke positie. Enerzijds blijken veel mensen in armoede ze spontaan minder als een ‘optie’ te beschouwen - althans niet voor volwassenen -, Anderzijds worden sportclubs gerund door vrijwilligers waarvan het enigszins begrijpelijk is dat aandacht voor armoede op de achtergrond komt. Daar ligt echter wel een taak voor gemeenten en federaties om sportclubs hierin te stimuleren én te ondersteunen.”

“Sport wordt sterk ondersteund met gemeenschapsmiddelen. Het is dan ook een zaak van sociale rechtvaardigheid om ervoor te zorgen dat deze middelen ten goede komen aan mensen uit alle lagen van de bevolking, en dat mensen daadwerkelijk de kans hebben om aan sport deel te nemen. Niet alleen omdat sport een middel kan zijn om andere doelstellingen te bereiken, maar evengoed ook – of eigenlijk vooral – omdat sportbeoefening een sociaal recht is. Stellen ‘dat iedereen welkom is’, wat vaak gebeurt, is onvoldoende om van een inclusief sportbeleid te kunnen spreken. Inclusie vraagt actieve inspanningen en de bereidheid om zaken in vraag te stellen of anders aan te pakken dan gebruikelijk ... het toegenomen belang van sport in de samenleving en het feit dat sporten ‘de norm’ is geworden, maken van sport letterlijk een zaak van iedereen en aandacht voor inclusie binnen sport kan dan niet als vrijblijvend worden beschouwd.” (Hanne Vandermeersch)

Het klinkt allemaal misschien moeilijker en lastiger dan het is:

**START WHERE YOU ARE
USE WHAT YOU HAVE
DO WHAT YOU CAN**